

VERZINKEN IN GOD

© Carmelitana, Gent (www.carmelitana.be)

ISBN: 978-94-92435-00-5

Wettelijk Depot: D/2016/0770/01

NUR: 707

Oorspronkelijke titel: *Erwachen zu Gott*

(Verlag Gerhard Kaffke, München)

Vertaling: Marie Jeanne Vernieuwe

Vormgeving en kaft: Press Point.be, Deinze

Druk:

Ichirō OKUMURA

VERZINKEN IN GOD

CARMELITANA

INHOUD

God is papier	7
Voorwoord	13
1. Gebed vóór het bidden	17
2. Het gebed – een paradox	21
3. De adem van de ziel	31
4. De oorsprong van het gebed	35
5. Zwijgen in God	39
6. Het ware gesprek	43
7. Voedsel voor het gebed	47
8. Hoe kinderen bidden	51
9. Luisteren naar God	55
10. De antropologie van het gebed	59
11. De eenheid van lichaam en geest	63
12. Vocht en water	67
13. Onophoudelijk bidden	73
14. Gebedsvormen	75
15. De gevaren van het gebed	77
16. Het existentiële gebed	81
17. De noodzaak van expliciete tijd voor gebed	85
18. Stuwmeer- gebed na het bidden	89

19. Bamboeknopen	95
20. Zen en gebed	101
21. Als jullie niet worden als kinderen	107
22. Besef van je eigen nietigheid	115
23. Je leven offeren	121
24. De wil van God	127
25. Eenheid in veelheid	131
26. Het gebed van Christus	137

GOD IS PAPIER

De auteur van dit boek, Ichirō Okumura, werd in 1923 in Japan geboren. Hij overleed er op 4 juni 2014. In West-Europa is hij niet helemaal onbekend. In de reeks BRAAMBOS had Lucette Verboven ooit een boeiend gesprek met hem. De tekst ervan werd gepubliceerd in haar boek Pelgrim in het leven (Pelckmans/Dabar-Luyten, 1999). In de inleiding merkt zij op:

‘Zelden heb ik iemand ontmoet met een grotere uitstraling dan deze man. Hij vertelt mij over de verstarring van zijn jeugdijaren, waarin hij een intellectuele kruistocht begon tegen het christendom en die ermee eindigde dat hij zelf christen werd. Deze man van twee werelden, oost en west, boeddhisme en christendom, is niet getraumatiseerd door zijn dubbele identiteit. De agressie van zijn jeugd heeft plaatsgemaakt voor zachtheid. Zijn ogen zijn de spiegel van zijn geest geworden.’ (Blz. 45)

De volgende citaten uit dat gesprek kunnen de lezer van dit boekje over gebed helpen om de auteur nog beter te begrijpen:

‘Okumura is een gedreven ijveraar geworden voor begrip en liefde tussen oost en west. ‘Het westen is als de zon, het wil de Waarheid vatten in klare concepten. Het oosten is zoals de maan, het verwijst naar het Mysterie. West en oost hebben elkaar nodig om te weten dat ze bescheiden moeten zijn.’ Augustin Ichirō Okumura: bescheiden van aard, groot van geest... Tijdens zijn universitaire studies in Tokyo overviel hem een bijzondere ervaring waarna hij karmeliet werd.’ (Blz. 46)

Over die keuze zegt hij dan zelf: ‘In 1951 trad ik in Frankrijk toe tot de Karmel. De Karmel genoot mijn voorkeur omdat ze de enige katholieke kloosterorde is waarin de contemplatie centraal staat . Bovendien ontdekte ik met verbazing gelijkenissen tussen het werk van Johannes van het Kruis, Thérèse van Lisieux en zen van Dogen.’ (Blz. 49)

Verrassend maar ook typisch voor zijn visie zijn volgende uitspraken: ‘God en Boeddha zijn menselijke woorden. Je moet beide woorden overstijgen. God is niet God. God in het Japans is ‘kami’, maar dat woord betekent ook ‘papier’. God is als een stukje papier, je kunt het weggooien. Het komt erop aan geen vooraf gefabriceerde ideeën te hebben. Je moet vérder gaan dan woorden en ideeën.’ (Blz. 54).

En tenslotte: 'De eerste etappe in de geschiedenis van het christendom was het jodendom, de tweede het christendom zoals we dat tot nu toe gekend hebben. Nu we het derde millennium binnengaan, zijn we rijp voor de derde fase: het christendom dat de oosterse geest integreert. (Blz. 61)

Dit boekje verscheen in het Duits in 1976. De karmelietes Waltraud Herbstrith schreef toen als inleiding:

Pater Okumura's woorden over het gebed vinden hun oorsprong in een lange gebedspraktijk. Okumura was een ijverig aanhanger van zen, vooraleer hij het christelijke geloof aannam. Zijn intensieve zenoefeningen heeft hij ervaren als een goede voorbereiding op deze nieuwe stap. Ook na zijn bekering onderhield hij met zijn zenleeraar vriendschappelijke banden.

Voor ons, Europese christenen, is het belangrijk een dergelijk geloofsgetuigenis te lezen. Hier ontbreekt de hardheid die vaak in westerse discussies tussen Oost en West voorkomt. Wellicht hebben wij de stem van onze Aziatische broeders nodig om een juiste weg naar elkaar te vinden. Een Aziaat gaat in zijn spreken niet in tegen de westerse ervaring, maar hij vult haar aan en verdiept haar.

Zo zegt Okumura: “Johannes Damascenus noemt het gebed een verheffing van het hart, Augustinus spreekt van een dialoog met God, Teresa van Avila van een vriendschap. Deze uitdrukkingen kunnen wij de buitenkant van het gebed noemen. Als wij een binnenkant daartegenover plaatsen, dan is het gebed niet spreken, maar zwijgen, niet het hart verheffen, maar in God verzinken. Wij kunnen nog een stap verder gaan door niet alleen met ons hart, maar ook met heel ons lichaam in God te verzinken, helemaal in God te rusten ... In dit gebed breken wij niet het hoofd over God, maar laten wij ons hart in God rusten.”

“Bidden is je hele wezen in God laten verzinken”, dus niet alleen met je geest of je lichaam. Voor de Japanse christen is bidden ‘louter gesprek’. “Voor de vrije tijd die je neemt, wordt in het Japans het schriftteken van een poort, van een tussenruimte waarin de zon schijnt, gebruikt. Wij moeten in ons leven, dat door ons werk in beslag genomen wordt, ruimte scheppen voor zonnestralen, voor Gods licht.” Dit ruimte scheppen voor God is voor Okumura niet in tegenspraak met ‘bidden zonder ophouden’, met een spiritualiteit van het doen.

Okumura is zich wel degelijk bewust van de theologische verschillen tussen het christendom en de godsdienst van zijn geboorteland. Toch spreekt hij, wat zijn gebeds-

praktijk betreft, heel ongeremd en dankbaar over zijn groei 'naar Christus'. De Aziatische mens is het altijd om de lichamelijke mens te doen. 'Bidden, is het nu in de yoga, zen of het christendom, is altijd het gebed van de hele mens, want bidden 'zonder je lichaam' bestaat niet. In de oosterse gebedstraditie wordt aan het lichaam meer belang gehecht dan in de westerse.' Door de uitwisseling van deze ervaring, zegt Okumura, kan het christendom nieuw leven ingeblazen worden.

Ook de spiritualiteit van de westerse christen moet voortkomen uit het 'met je lichaam in God verzinken'.

Mocht dit kleine boekje ertoe bijdragen dat vooroordelen uit de weg geruimd worden en dat de zoektocht van onze Aziatische broeders naar Christus ernstig genomen wordt.

VOORWOORD

“Sta op de grond en de weg wordt geboren”, zegt een Chinese spreuk. Met dit boekje had ik de bedoeling de oorsprong van het gebed op het spoor te komen. De wortels van het gebed steken in de grond. Om daar te geraken moeten wij in ons diepste naar God doorbreken. Daarom spreek ik vaak van ‘doorbrekend gebed’, van ‘onuitgesproken gebed’, ‘gebed zonder enige bedoeling’. Welke vorm onze gebeden ook kunnen aannemen, het ware gebed bestaat uit de vastberadenheid om in ons innerlijk naar God door te breken. Dit is de rode draad door dit boek.

Zoals in bijna elk Japans huis hadden mijn ouders in de keuken een muurplank voor de shintoïstische goden (kamidana) en een boeddhistisch altaar (butsudan). Daarvoor staande smeekten wij de genade van de Boeddha over onze overledenen af. Als vanzelfsprekend had ik van mijn ouders de gewoonte overgenomen om, voor ik naar school ging, mijn handen te vouwen en eventjes te bidden. Het was, meen ik, op het

einde van de derde klas van de basisschool dat mijn vader mij op een dag vroeg: “Jongen, maar wat bid je daar eigenlijk?” Daar deze vraag zo onverwachts klonk, vond ik eerst de woorden niet om te antwoorden. Toen schudde ik mijn hoofd en zei: “Eigenlijk niets.” “Goed zo”, antwoordde hij en blijkbaar niet langer geraakt door mijn spontane antwoord, voegde hij eraan toe: “Het is goed dagelijks voor God te vertoeven, ook al is het maar een paar minuten. Het is voldoende, als je daar met een zuiver hart staat.”

Mijn vader vergat deze woorden weer. Maar ik kan ze mij nu nog, na meer dan veertig jaar, heel precies herinneren.

Toen ik later naar de middelbare school ging, moest ik elke dag van Gifu naar Nagoya met de trein rijden. Ook al moest ik nu al heel vroeg het huis uit, toch hield ik aan mijn oude gewoonte vast. Op weg naar het station bevond zich een shinto-heiligdom. Ik maakte er een gewoonte van om op de heen- en terugweg voor dit heiligdom even halt te houden en mijn handen te vouwen. Dat het aantal biddende mensen sinds het uitbreken van de oorlog was toegenomen, had niets met mijn gebedje van doen. Als ik zo voor God stond met ‘eigenlijk niets’, mijn handen vouwde zij het nu voor de

kamidana of voor het shinto-heiligdom, telkens werd mijn hart op wonderbaarlijke wijze leeg en licht.

Enige jaren later werd ik sterk aangetrokken door zen. Daarna werd ik katholiek en trad al spoedig in de Karmel in. Tot op vandaag, meen ik, heb ik de geest van eenvoud bewaard. Want bidden is eenvoudig, anders is het geen echt gebed. Dit is de grondtoon van dit boek: ik zou graag het brandpunt van bidden doorgeven. Dit brandpunt heet eenvoud. Hij is niet louter een eigenschap van het gebed; hij is de grondslag van alles. Als onze gecompliceerdheid stukbreekt, dan vinden wij Gods eenvoud. Bidden betekent niet dat wij Gods eenvoud in ons vinden, maar ons diepste zelf wordt in Gods eenvoud gezuiverd en helder.

Ik meen dat vandaag de tijd is aangebroken waarin wij de diepte van het gebed moeten terugvinden. De interesse voor yoga en zen, de charismatische vernieuwing in de kerk bewijzen dit. Ook al bevat elk van deze bewegingen nog elementen die moeilijk in de huidige spiritualiteit geïntegreerd kunnen worden, toch zal de kracht van de heilige Geest deze elementen transformeren en van daaruit een nieuwe, levende spiritualiteit tot stand brengen.

De onverschilligheid tegenover het geloof bij een groot deel van de hedendaagse mensen heeft het gebed naar de achtergrond geschoven. Maar de mens mag de hoop niet opgeven om mens te worden. Mens word je alleen maar, zoals Nietzsche zegt, als je jezelf overstijgt. Het resolute doorbreken naar God is in het verlossende mysterie van Christus' verrijzenis gehuld. In het geloof in de verrijzenis van Christus ontwaakt in de mens het verlangen naar een verdiept en verinnerlijkt bestaan.

Ichirō Okumura, karmeliet
Kyoto/Japan

1

GEBED VÓÓR HET BIDDEN

Gebed is volgens de woorden van de catechismus God aanbidden, Hem danken voor zijn genade en hulp, Hem om vergeving van zonden smeken en nieuwe hulp en genade vragen. Hierbij moet de mens zich tot God verheffen en met Hem in dialoog treden. Deze uitleg is zeker juist. Maar als alleen *dat* gebed is, wie kan dan van zichzelf beweren dat hij werkelijk bidt? Als de catechismus dan verder zegt dat het gebed noodzakelijk is voor ons heil, wie zal dat heil dan ooit ontvangen? Er zijn goede mensen die het gebed niet kennen en er ook niet naar verlangen. Waarom zou het gebed dan voor ons heil noodzakelijk zijn en wat is eigenlijk de diepste grondslag van het gebed?

Veruit de meeste mensen - tot hun geluk of ongeluk - staan noch vijandig tegenover God, zijn

noch door Zijn liefde gegrepen. Zij minachten wel niet wie tot God bidden, maar zien zelf geen enkele zin in het knielen voor het altaar. Voor hen is het theater, als God in een tempel, in een kerk of op een altaar vereerd wordt. Ze zijn ervan overtuigd dat God, als Hij bestaat, als zedenwet in hun hart leeft (Kant). De verlichte rede en het gelouterd en gezond mensenverstand geven hun vertrouwen in zichzelf. In hun stoïcijnse kalmte verdienen dergelijke mensen ons respect.

Maar vergis ik mij, als ik op het voorhoofd van die mensen die zo sterk op zichzelf vertrouwen, een onverklaarbare, duistere schaduw opmerk? Zij hebben wel voldoende geleerd hoe hun leven in te richten; maar de fundamentele vragen over de zin van het leven en hun identiteit blijven voor hen onbeantwoord. Zulke mensen kennen deze vragen wel en ze weten zelfs hoe gevaarlijk dergelijke vragen zijn. Hun schrandereid, die hun zegt hun voeten niet in een bodemloos moeras te zetten, voert ze noodgedwongen naar dit halve compromis met zichzelf. Dit is die troosteloze droefheid die als een schaduw op het voorhoofd van deze mensen te zien is. Vaak worden het dichters die het onmetelijk diepe leed van het menselijke leven bezingen.

Als het gebed erin bestaat God met heel je hart te zoeken, kan deze vertwijfelde ontkenning van God dan niet de keerzijde van het gebed, het gebed van de rebellen genoemd worden? Er wordt gezegd: wie sterk is in het kwade, kan ook sterk in het goede zijn. Iemand die God bestrijdt, kan ook een vat voor Gods liefde worden, zoals wij bij Paulus zien. Gods onzichtbare aantrekkingskracht openbaart zich in de zichtbare pijn van hen die zich van God verwijderen.

Is de schreeuw van hen die Gods nabijheid niet ervaren, niet als een soort bidden vóór het bidden dat uit de diepste grond van het menselijke hart opstijgt? Het silhouet van de Eeuwige is in ons gegrift en het wacht op de bodem van het menselijke bestaan om herkend te worden. Paulus zegt: “Ook al gaat ons uiterlijke bestaan verloren, ons innerlijke bestaan wordt van dag tot dag vernieuwd” (2 Kor 4,16).

Welke impuls kan een mens innerlijk wakker maken? Misschien een onverhoopt geluk dat hem ten deel valt en heel de mens doet herleven? Misschien rampspoed of Gods woord dat door een vurige heilige wordt verkondigd? Misschien het harde leven van een uitzonderlijke asceet, dat

voor een gewone mens onbereikbaar is? Het antwoord is duidelijk: niets van dit alles. De mens wacht in zijn innerlijk op God. Alleen door Gods genade kan hij Hem aanschouwen. God, die boven alles is, de Heer die over ons mensen heerst, openbaarde zijn onbegrijpelijke liefde in zijn menswording, zijn lijden voor ieder van ons afzonderlijk. Ook vandaag klopt God aan de deur van ons innerlijk. Het gebed vóór het bidden is aandacht hebben voor, luisteren naar dit kloppen. De ziel wordt wakker in het diepste diep van de geest. Zij doet ons lichaam trillen en verheft zich zingend als een gebed ten hemel: “Ik sta voor de deur en klop aan. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik binnenkomen, en we zullen samen eten, Ik met hem en hij met Mij” (Apk 3,20).